

Tietojohtaminen ry

Lausunto

Pirkko Taskinen, Eija Majuri

24.8.2023

Kommentteja; Suositus asiankäsittelyn metatiedoista (päivitys)

(VM Lausuntopyyntö 06.07.2023, VN/21391/2023)

Tietojohtaminen ry esittää lausuntonaan luonnoksesta Suositus asiankäsittelyn metatiedoista seuraavaa:

Tietojohtaminen ry on rekisteröity yhdistys, joka edistää tietoperusteista arvonluontia ja tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa ja kaikessa yhteiskunnan toiminnassa. Yhdistyksemme tekee tietojohtamista tunnetuksi, antaa lausuntoja, toimii alan kouluttajana julkisen ja yksityisen sektorin organisaatioiden tarpeisiin sekä julkaisee Tietoasiantuntija-lehteä. Jäsenkuntaamme työskentelee sekä julkisessa hallinnossa että yksityisellä sektorilla.

Suosituksen päivitys 2023 täydennystietoineen asiankäsittelyn metatiedoista on hyvä ja tarpeellinen. Tietojohtaminen ry toteaa, että lausunnolla oleva suositus tukee Tietojohtaminen ry:n edellistä lausuntoa suosituksen tietosisällön laajentamisesta koskemaan myös muuta lainsäädäntöä ja osan metatietojen merkitsemisestä pakolliseksi liitekoosteessa. Näin nopeutetaan tietojärjestelmien suunnittelua ja kehittämistä sekä tietoaineistojen integraatioita ja migraatioita toisiin tietojärjestelmiin. Kysymys on siis hallinnon tehostamisesta.

Lausunnolla oleva suositus on oikeansuuntainen siinä esitettyjen pakollisten metatietojen osalta. Myös muun lainsäädännön liittäminen mukaan suositukseen on tervetullut parannus. Edellä mainitut muutokset parantavat ja edistävät suosituksen luettavuutta myös laajemmin. Edeltävä versio on vaatinut alan erityisasiantuntijan tulkintaa, kun muun lainsäädännön velvoittamat metatiedot oli rajattu suosituksen ulkopuolelle. Sähke2 -metatietojen osalta asianhallinnan suositusta voisi vielä täydentää, jotta käyttäjät eivät tarvitsisi kahta suositusta lopputulemana arjen ohjeistuksen käyttötilanteissa.

Vaikka päivityksestä on poistettu tiedonhallintalain (906/2019) 27 §:n mukainen palvelujen tuottamiseen liittyvän tiedonhallinnan tarkastelu, on tärkeää, että tekstissä viitataan tähän ja lähteisiin sisältyvät tiedonhallintalautakunnan aiheenmukaiset suositukset. Palveluja tuotettaessa tiedonhallintayksikön muusta kuin asiankäsittelyn yhteydessä muodostuvasta tietoaineistosta muodostettavien asiakirjojen tulisi olla haettavissa jollakin tietokokonaisuudet yksilöivällä tunnuksella, jolloin tietojen antaminen on mahdollista toteuttaa siihen oikeutetulle vaivattomasti, mikä liittyy lainmukaiseen kansalaisten tiedonsaantiin ja kuuluu hyvään hallintoon.

Asianhallinnan velvoitteisiin nähden päivityksessä kuvattujen asiarekisterin vaatimusten joukkoon tulisi palauttaa tietopyyntöjen yksilöiminen (25 §), kun nyt mainitaan tietopyyntöihin vastaaminen, varmistamaan sähköisessä toimintaympäristössä tietojen saannin tosiasiallinen toteutuminen, mitä julkisuuslaissa (621/1999) tarkoitetaan. Lisäksi käytännön esimerkkeinä on hyvä mainita selvyiden

vuoksi alkuperäisen suosituksen mukaisesti julkisuuden, salassapidon ja henkilötietojen suojan toteuttaminen. Asianhallinnan käsitteen yhteyteen olisi hyvä palauttaa kattava kuvaus toimenpiteistä, joita asianhallinnalla pyritään tehostamaan, kuten asioiden valmistelu ja päätöksenteko sekä arkistointi. Päivitykseen otettu käsite *automaattinen ratkaisumenettely* on tarpeen, jotta siihen liittyvien toiminnallisuuksien ja säännösten kokonaisuus selkiytyisi.

Suosittelavaa on myös ja pidämme tärkeänä, että Suositus asiankäsittelyn metatiedoista muutettaisiin osittain määräyksenä voimaan silloin, kun on kysymys pakollisista ja eri säännöksiin perustuvista metatiedoista. Määräys tukisi jo viestinnällisesti laki- tai asetustasolla säädettyjä asiankäsittelyn metatietoja velvoittaviksi.

Varsinaisen asiankäsittelyn ja toimenpiteiden rekisteröinnin metatietojen rekisteröinnin ulottaminen ja velvoittaminen kaikkiin asiankäsittelyvaiheisiin on olennainen ja tärkeä lisäys suositukseen, jotta asiankäsittelyä voidaan aukottomasti seurata. Jo olemassa ollut velvoite, mutta se on hyvä muistutus hallinnolle voimassa olevista käytännöistä koottuna yhteen suositukseen ja velvoittavaan määräykseen. Myös vaatimuksen täsmennys asiakirjan rekisteröinnin metatiedoista, jossa todetaan, että saapuneisiin ja viranomaisen laatimiin asiakirjoihin kohdistuu samanlaisia metatietovaatimuksia. Tämä koskee myös lähetettyjä tietoaaineistoja.

Tietojohdaminen ry toistaa aikaisemmassa lausunnossaan esittämänsä perustelun asianhallinnan merkityksestä julkisessa hallinnossa vuodelta 2021: ”Asiankäsittely liittyy olennaisesti hallinnon läpinäkyvyyden turvaamiseen. Hallinnon läpinäkyvyys kärsii, jos kansalaiset, yritykset ja yhteisöt eivät pääse seuraamaan yksilöintitietoja ja itseään koskevia tietoja. Jos asiankäsittelyjärjestelmien metatiedot eivät ole kunnossa, kansalaisten ja yritysten mahdollisuudet seurata viranomaisten toimintaa vaikeutuvat ja julkisuuslain mahdollistama asioiden vireille tulon ja toimeenpanon seuranta estyvät ja näin ollen julkisuuslain tavoitteet jäävät toteutumatta. Voidaan ajautua viime kädessä tilanteeseen, jolloin kukaan ei voi olla varma, mitä tietoa on ja missä ja missä käsittelyn vaiheessa. Tiedon etsimiseen menee kohtuuttoman paljon aikaa, jolloin kansalaisten oikeusturva heikkenee.”

Suositus -luonnoksen velvoittavat osat viestittävät ja tukevat myös Sähke2 -määräyksen mukaisten asianhallintajärjestelmien liiketoiminnan kehittämistä. Toimittajille tämä merkitsee liiketoiminnan jatkuvuutta määräykset yksityiskohtia myöten täyttävien vanhojen järjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä sekä uusien luomisessa. Entistä enemmän markkinoilla tarvitaan Suomen perustuslain ja muun lainsäädännön mukaisilla metatiedoilla ja toiminnallisuuksilla varustettuja tietojärjestelmiä. Suositusluonnoksen muutokset siis antavat selkeän viestin liiketoiminnalle tällä toimialueella jatkuvuudesta ja sen laajenemisesta.

Sähke2- ja suositusluonnoksen metatiedot tarvitaan myös niihin järjestelmiin, joista tietoaaineistoja integraatioiden avulla siirretään asianhallintajärjestelmiin, mikä monesti unohdetaan muiden tietojärjestelmien osalta kuin asianhallintajärjestelmien. Velvoitteet koskevat siten kaikkia asiahallintajärjestelmiin liittyviä muitakin tietojärjestelmiä. Muutoin Sähke2 -integraatio tai suosituksen mukaisen metatietomallin integraatio ja yhteentoimivuus lainsäädännön edellyttämällä tavalla asianhallintajärjestelmään ei ole mahdollinen muista tietojärjestelmistä.